

Türkiye’de Geçmişten Günümüze Almanca Öğretimi İçin Yazılan Ders Kitaplarındaki Metinlerin İncelenmesi

The Study of Texts in Coursebooks for Teaching German in Turkey from Past to Present

Ayten GENÇ* Şerife ÜNVER**

Hacettepe Üniversitesi

Öz

Çalışmanın amacı, yerel yabancı dil ders kitaplarında kullanılan metinlerin seçimi ve dağılımı açısından incelenmesi, metin ile kitap yazımında temel alınan yöntem arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. İncelenen kitaplar “*Türkler İçin Almanca, Almanca Ders Kitabı, Wir lernen Deutsch, Texte und Situationen, Lern mit uns ve Hallo, Kinder!*” adlı yerel Almanca ders kitaplarıdır. Metin ile yöntem arasındaki ilişkinin ortaya konulması için kitaplarda tarama yoluyla tespit edilen metinler özgün ve kurgu metin türü şeklinde sınıflandırılarak her bir kitaptaki dağılım özgün metin türünde yazınsal ve kullanmalık; kurgu metin türünde diyalog, öğretici ve kullanmalık metin olarak belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre bazı kitaplarda yer alan metinlerin dayandıkları yöntemin öğretim amaçlarına ulaşmada yetersiz kaldığı, kurgu metinlerin özgün metinlere kıyasla daha fazla kullanıldığı yönündedir.

Anahtar Sözcükler: Almanca ders kitapları, yabancı dil öğretim yöntemi, özgün metin, kurgu metin.

Abstract

The aim of the study is to examine the texts used in local foreign language coursebooks in terms of their selection and distribution and to determine the relation between the methods taken as base in text and book writing. The analyzed books for Turks are the local German coursebooks titled *Almanca, Almanca Ders Kitabı, Wir lernen Deutsch, Texte und Situationen, Lern mit uns and Hallo, Kinder!* In order to find the relation between text and method, the texts identified through scanning the books are classified into authentic and fictitious text types, and in each course book the distribution in authentic texts is specified as literary and everyday texts, and in fictitious texts it is specified as dialogue, didactic and everyday texts. According to the findings of the study, it is seen that texts in some coursebooks are insufficient in achieving the instructional aims of the method they are based on and that the fictitious texts are used more frequently than authentic texts.

Keywords: German Coursebooks, Foreign Language Teaching Method, Authentic Text, Fiction Text

Summary

Purpose

The aim of this study is to examine the text variety and distribution in local foreign language coursebooks -specifically German coursebooks written in Turkey from past to present and determine the road map followed in writing these books by identifying the relation between the texts and the instructional methods of the books.

* Prof. Dr. Ayten GENÇ, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Alman Dili Eğitimi ABD, dogu@hacettepe.edu.tr

** Doç. Dr. Şerife ÜNVER, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Alman Dili Eğitimi ABD, sunver@hacettepe.edu.tr

Results

The conclusions below are drawn after evaluating the results obtained in the study:

In *Türkler için Almanca* (TİA) coursebooks, which are constructed through the Grammar-Translation Method, it is found that fiction texts (75,4 %) aimed at grammar and vocabulary teaching are greatly emphasized and that these texts play an important role in reaching the instructional aims.

In *Almanca Ders Kitabı* (ADK) coursebooks, which are constructed based on the Direct Method, situations in which the convention of grammar-translation method continues to be present are identified. In the six volumes of the ADK coursebooks, only four texts out of 156 texts were fictitious dialogues; this is a completely contrary situation to the Direct Method whose main aim is to develop speaking skills. The translation exercises and bilingualism in the book shows that the principle of monolingualism is not taken into consideration and thus the book calls for grammar-translation based teaching rather than Direct method- oriented teaching.

In *Wir lernen Deutsch* (WLD) coursebooks which are written based on Audio-Lingual Method, it is found for the first time that dialogues, which aimed at the acquisition of speaking skills, are taught in a systematic way. In WLD, of the 88,6 % fiction texts used in the book, 76,9 % of them being dialogues reveals that the book is relevant to the method on which it is developed.

Texte und Situationen (TUS) coursebooks, which are written based on the Communicative Approach, have made use of various texts relevant to its instructional aims. Authentic and fictive everyday texts aimed at developing four language skills, and dialogues reflecting the daily speaking situations are frequently preferred. The distribution of texts in TUS coursebooks is achieved in a balanced way with 50,4 % of them being authentic and 49,6 % of them being fiction. Authentic everyday texts do not take place as frequently in other coursebooks written based on the same teaching method. In this respect, TUS are the only local German coursebooks which present texts that are not only oral communication based but at the same time reading comprehension based.

Another coursebook design based on Communicative Approach is *Lern mit uns* (LMU) 1, 2 and 3. In LMU coursebooks, it is seen that while 10,9 % of the time authentic texts are given place, 89,1 % of the book consists of fiction texts. Dialogues for the acquisition of oral communication skills constitute 65,4 % of fiction texts. Even though the four language skills should hold an equal place of importance among the objectives of the communicative approach, it is seen that reading comprehension and writing skills are neglected in the coursebooks LMU 1, 2, 3.

In LMU 4, designed in relation to intercultural approach, it is found that authentic texts (59 %) are used more frequently than fiction texts (41 %). Despite the fact that the first three volumes of LMU coursebook are based on oral communication, in LMU4, it is seen that dialogues in which literary and fictive didactic texts take place are not given place.

In the coursebook *Hallo, Kinder!* (HK!) written for primary school students of fourth and fifth grades for the first time in our country, the mostly preferred text type is dialogues constructed for the teaching of spoken norms and forms.

Discussion

In this study, it is found that among the local German-as-a-first-language coursebooks, in TİA, WLD, and TUS, rewrite. In contrast to this, it is revealed that ADK reflects the transition difficulties to direct method in text selection and that texts that are appropriate for the aims of grammar-translation method are preferred. LMU 1, 2 and 3 coursebooks are constructed based on dialogues aimed at developing speaking skills in relation to communicative approach; however, other language skills are found to be neglected. In LMU, constructed according to intercultural approach, rewrite.

Conclusion

When focusing on the distribution of authentic and fiction texts in the examined coursebooks in the study, it is seen that it has become almost an obligation to write fiction texts. One can not expect to achieve the aims of communicative approach that is commonly preferred nowadays by teaching artificial texts which would serve for grammar teaching and by taking the foreign language out of authentic situations. Coursebooks enriched with authentic text types will allow students to get exposed to language use that is not artificial. Most of the time, texts are constructed to reinforce their grammar knowledge rather than use of the language. For this reason, authentic texts which are selected especially from everyday life, taking into consideration students' age and interests, and which create authentic communication situations, should be incorporated into coursebooks.

Giriş

Yabancı dil ders kitapları metin, alıştırma, dilbilgisi, sözcük gibi öğretme ve öğrenme için gerekli malzemeleri iki kapak arasında bulunduran, öğretim yöntemi kesin çizgilerle belirlenmiş basılı yayınlardır (Neuner, 2007). Kitaplarda kullanılan malzemeler arasında metinler önemli bir yere sahiptir. Yabancı dil ders kitaplarındaki metin çeşitliliği yazınsal metinden günlük diyaloglara, cep telefonu mesajlarına kadar uzanan geniş ve zengin bir yelpazeye yayılmaktadır. Metinleri, kurgu ve özgün olarak iki grupta toplamak mümkündür. Kurgu metinler, yabancı dilde sözcük, dilbilgisi öğretimini ya da iletişim becerilerini geliştirmek amacıyla ders kitabı yazarları tarafından kurgulanmış metinlerdir. Özgün metinler ise, yabancı dil öğrencisini gerçek dünyayla buluşturan, öğrencinin öğrendiği dille, dilin konuşulduğu ülke/ülkelerle, yaşantılarla ilgili gerçek imgeler oluşturmasını sağlayan orijinal metinlerdir. Yabancı dili ve kültürü anlama sürecine katkı sağlayan bu metinler dil ve biçimleri değiştirilmeden orijinal halleriyle yabancı dil ders kitaplarında kullanılır (Cools ve Sercu, 2006; Vielau, 2005; Segermann, 2000; Peacock, 1997; Wallace, 1992) Bu iki grubu oluşturan kurgu ve özgün metinlerin ders kitaplarındaki kullanımı ve dağılımı, kitapların dayandığı öğretim yöntem ve kuramına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Kitaplarda kullanılan metin seçimindeki değişim, farklı yöntemlere göre yazılmış kitaplar incelendiğinde açıkça ortaya çıkmaktadır.

1950'lere kadar etkili olan ve günümüzde de zaman zaman yetişkinlere yönelik dil derslerinde tercih edilen dilbilgisi-çeviri yönteminde (Neuner ve Hunfeld, 1993) yazınsal metin türüne önem verilmesi, yöntemin amacı ile birebir örtüşmektedir. Hatta dil öğretiminde kullanılan yazınsal metinlerin dil, biçim ve içerik bakımından en uygun metin türü olarak görülmesi bir tesadüf değildir. Eski Yunan ve Latin dilinin öğretiminde yazınsal metin kullanma geleneği Avrupa'da modern dillerin öğretiminde dilbilgisi-çeviri yöntemi şeklinde devam etmiştir. Yabancı dilin dilbilgisi ve sözcük bakımından doğru kullanımının öğretimi, öğrenilen dilin kültürel değerlerini yansıtan yazınsal metin çevirileriyle pekiştirilmesi ve geliştirilmesi hedeflenmiştir (Neuner ve Hunfeld, 1993). Yazınsal metin yabancı dilin hem dilbilgisi kurallarının doğru ve düzgün öğrenilmesi ve çeviri amaçlı kullanılması için örnek metin türü olmuş hem de içeriği nedeniyle kültür bilgisini geliştirici özelliğiyle önemli rol oynamıştır.

Yabancı dil ders kitaplarındaki metinlerin tür ve işlev bakımından değişmesi ilk olarak dolaysız yöntemle görülmeye başlamıştır. Dilbilgisi-çeviri yöntemini eleştiren ve 19. yüzyılın sonlarında filizlenen dolaysız yöntemin öncülerinden Marcel'in yabancı dil dersinde geliştirilmesi gereken konuşma, konuşulanı anlama, yazma, yazılanı anlama şeklindeki dil becerisi sıralaması (Akt. Smith, 2009), dil öğretiminde değişen amaçlara, dolayısıyla bu amaçlara ulaşmak için kullanılan metin türü ve işlevine işaret etmektedir. Konuşma becerisinin dil öğretiminin başlıca hedefi olarak gösterilmesiyle birlikte ders kitaplarında ilk defa diyaloglar kullanılmaya başlanmıştır. Dolaysız yöntemin savunucularından Wilhelm Vietör 1882 tarihli *Der Sprachunterricht muß umkehren* yazısında dilbilgisi-çeviri yöntemine yönelik karşıt tavrını sergileyen *Quosque tandem? ("Nereye kadar?")* sorusuyla tepkisini (Griebsch, 1916) dile getirmiştir.

Nitekim dolaysız yöntemle yazılmış ders kitaplarında dilsel normlara göre biçimlendirilmiş yazınsal metinler, yerini diyaloglar ile öğrencinin günlük yaşamında okuduğu, duyduğu masal, şarkı ve tekerlemelere bırakmıştır. Burada zamanın dilbilim araştırmalarının da kitaplardaki metin seçimini doğrudan etkilediğini belirtmek gerekir. Örneğin, karşılaştırmalı dilbilim dillerin farklı yapısına işaret ederek yazı dili Latince'nin yapı ve terminolojisini örnek alarak modern dillerin öğretilmeyeceği görüşüne ve yazı diliyle biçimlendirilmiş yazınsal metinlerin kullanılmamasına; ses bilgisi alanı ise konuşma ve yazı dilinin farklarını ortaya koyarak konuşma ve telaffuz öğretiminde diyalogların kullanılmasına yol açmıştır. Dolaysız yöntemde kullanılan diyaloglar, günlük yaşama ait konuları ele alarak konuşma becerisinin geliştirilmesinde, diyalogların taklit yoluyla yüksek sesle tekrar edilmesi ise telaffuz öğretiminde etkili olmuştur. Basit düzeyde olsa da diyaloglar ayrıca okuduğunu anlama becerisinin geliştirilmesinde kullanılmıştır.

20. yüzyılın 30'lu yılları dilbilim araştırmalarına ilginin arttığı, psikoloji ve sosyoloji alanlarında da dil araştırmalarının yürütüldüğü bir dönemdir. Bu dönemin hazırladığı bilimsel koşulların ardından İkinci Dünya Savaşı sonrasında yabancı dil öğrenme nedenlerinin farklılaşmasıyla birlikte Amerika'da ortaya çıkan ve dünya çapında ilgi gören işitsel-konuşsal yöntem 20. yüzyılın 60'lu yıllarına kadar etkili olmuştur (Neuner ve Hunfeld, 1993). Yöntemin dilbilimsel temelini konuşma dilini irdeleyen yapısalcılığa dayanması, kitaplarda konuşma diline ve metin olarak diyaloglara yer verilmesinde etkili olmuştur. Ancak kitaplarda yer alan diyaloglar her ne kadar günlük konuşmayı yansıtmaları ve konuşma becerisinin geliştirilmesi bakımından uygun metin türü olarak tercih edilmiş olsa da ağırlıklı olarak dilbilgisi yapılarının öğretilmesinde hizmet etmiştir. İşitsel-konuşsal yöntemde okuma ve yazma becerileri üzerinde neredeyse hiç durulmamıştır. Örneğin söz konusu yöntemle Almanya'da yazılmış *Deutsch als Fremdsprache* (Braun, Nieder ve Schmoie, 1984) adlı Almanca ders kitabında okuma parçaları adı altında ülke bilgisine yönelik bilgilendirici metinler kullanılmış, ancak hiçbir şekilde üniteye işlenen konularla ilişkilendirilmemiştir. Özetle, işitsel-konuşsal yöntemde kullanılan diyaloglar belli bir dilbilgisi yapısını öğretmek amacıyla yazılı ve/veya dinleme metni şeklinde kitap yazarları tarafından yazılmış kurgu metinlerdir.

20. yüzyılın 70'li yılları edimbilim alanında yapılan çalışmaların etkisiyle yabancı dil öğretiminde iletişimsel dönüm noktası denilen süreç girdiği yıllardır. İletişimsel yaklaşım ağırlıklı yabancı dil ders kitaplarının kurgulanmasında İngilizce için *Threshold Level* (van Ek, 1977), Fransızca için *Un Niveau Seuil* (Coste vd., 1976) ve Almanca için *Kontaktschwelle* (Baldegger, Müller ve Schneider, 1980) adlı kataloglar yabancı dil öğretimini şekillendirmiştir. Dil yönelimleri ile konuşma kalıplarının listelendiği eşik düzeyine yönelik bu kataloglar, kitap yazarlarının bu listelerden yararlanarak daha çok diyalog kullanmasına yol açmıştır. Bunun yanı sıra günlük iletişimin üstesinden gelebilmenin yolu, sözlü iletişim ile sınırlı görülmemiş, günlük yaşamda kullanılan metinlere yönelik çalışmalarla okuduğunu ve duyduğunu anlama becerilerinin geliştirilmesi önemli olmuştur. Kitaplardaki metin çeşitliliği, okuduğunu anlama becerisine önem verilmesinden de kaynaklanmıştır. Özgün yapılarıyla değiştirilmeden kitaplara alınan metin türleriyle okuduğunu anlama becerisini geliştirme ve metinlerden istenilen bilgiyi seçebilmenin hedeflenmesi, en az sözlü iletişim becerisinin geliştirilmesi kadar önemli görülmüştür.

70'li yılların pragmatik-işlevsel yaklaşımı 80'li yıllarda kültürlerarası yaklaşım ile farklı bir yol ayrımına girerek, ağırlıklı olarak doğum, ölüm, varoluş, sosyal kimlik, ilişkiler, yeme, içme, değer yargıları gibi evrensel konuları işleyen (Neuner ve Hunfeld, 1993) metin arayışına yönelmiş, yabancı dilin kültürü çeşitli metinlerle yansıtılarak anlamaya dayalı bir öğrenme geliştirilmiştir. Konuşmaya sevk eden diyaloglar yerine tartışmaya ve öğrenciyi kendi yaşamı ve içinde bulunduğu kültürle yabancı kültürü karşılaştırmaya sevk eden metinlere yer verilmiştir (Neuner ve Hunfeld, 1993). Kültürlerarası yaklaşımda ilkönce anlama sonra konuşma sıralaması öğretimi belirlemiştir. Kültürlerarası yaklaşımda günlük yaşamdan alınan metin türlerinin yanı sıra yazınsal metinlerin (örn., gençlik edebiyatı) işlenmesine önem verilmiştir. Kültürlerarası yaklaşımda metinler üzerinden yabancı dili ve kültürü anlama sürecine doğru yol alınmasında metin dilbilim, metin alımlama araştırmaları (yabancı metinleri yabancı kültürün bakış açısıyla

anlama) ve karşılaştırmalı kültür antropolojisi gibi alanlar etkili olmuştur (Neuner ve Hunfeld, 1993).

2000'li yılların ders kitaplarında metin çeşitliliğinin artması ve işlevselliğinin farklılaşması günümüz yabancı dil öğrenme ve öğretme çerçevesini belirleyen Ortak Başvuru Metninde açıkça dile getirilmektedir (Council of Europe, 2001). Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan bu katalog, günlük iletişim ortamları ve kültürlerarası iletişim durumlarına yönelik geliştirilmesi gereken bilgi, beceri ve tutumları (Demirel, 2003; Güler, 2005) ayrıntılı olarak tanıtmakla kalmayıp metin-medya, metin türü ve metin-etkinlikleri olmak üzere üç alt başlıkla metnin önemi üzerinde durmaktadır (Council of Europe, 2001). Günümüz yabancı dil öğretiminde metin seçiminde geline nokta bakıldığında, kurgu metin kullanımının devam ettiği, özgün metin türlerini içermeyen ders kitaplarının artık söz konusu bile olmadığı (Cools ve Sercu, 2006), dil çeşitliliği ve zenginliğini yansıtan özgün metinlerin seçiminde dergi, gazete, edebiyat, internet gibi kaynaklardan sıklıkla yararlanıldığı görülmektedir (Berardo, 2006). Bu arada özgün metin türlerinin seçimi kadar, bu metinlerin özgün görev (Uçkun ve Onat, 2008) ve özgün okuma stratejileri (Berardo, 2006) dikkate alınarak işlenmesi de önem kazanmıştır.

Bu araştırmanın amacı, geçmişten günümüze Türkiye'de yazılan yerel Almanca ders kitaplarındaki metin çeşitliliği ile dağılımını incelemek, metin-yöntem ilişkisini saptayarak Türkiye'de yerel yabancı dil ders kitabı çalışmalarında geçmişten günümüze izlenen yol haritasını ortaya çıkarmaktır.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Betimsel bir çalışma olan bu araştırmanın evrenini, farklı yabancı dil öğretim yöntemlerine göre yazılmış yerel Almanca ders kitaplarındaki metinler oluşturmaktadır. Örneklem olarak Türkiye'de geçmişten günümüze birinci yabancı dil olarak Almanca dersi için yazılmış yerel kitaplar seçilmiştir. Bunlar sırasıyla 30'lu yıllarda yazılan *Türkler İçin Almanca* (TİA), *Almanca Ders Kitabı* (ADK), 70'li yıllarda yazılan *Wir lernen Deutsch* (WLD), *Texte und Situationen* (TUS) ve 90'lı yıllarda yazılan *Lern mit uns* (LMU) ve *Hallo Kinder!* (HK) adlı Almanca ders kitaplarıdır (Genç, 2011).

Bu kitaplardan *Türkler İçin Almanca*, dilbilgisi-çeviri yöntemine göre yazılmış bir ders kitabıdır ve daha çok yetişkinlere yönelik Almanca öğretiminde kullanılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nun yerel düzeyde yayımladığı ilk kitap *Almanca Ders Kitabı*'dır. 30'lu yıllardan 70'li yıllara kadar okutulan *Almanca Ders Kitabı I, II ve III* ortaokul için, *Almanca Ders Kitabı IV, V ve VI* lise için yazılmıştır.

Türkiye'nin 09. 08. 1949 tarihinde üye olduğu Avrupa Konseyi ile yabancı dil öğretimi alanında 1968'de başlayan ve 1972 tarihine kadar uzanan ortak çalışmalar gerçekleştirilmiş, 1972 yılında işitsel-konuşsal yöntemin esas alındığı Almanca öğretim programları geliştirilmiş ve işitsel-konuşsal yöntem ağırlıklı *Wir lernen Deutsch* adlı ders kitabı seti yazdırılmıştır. Bu durum, uzun yıllar kullanılmış *Almanca Ders Kitabı*'nın 1973-1974 öğretim yılından itibaren kademeli olarak öğretimden kaldırılmasına; *Wir lernen Deutsch* adlı ders kitabının ortaokul 1., 2. ve 3. sınıfların yabancı dil olarak Almanca derslerinde okutulmaya başlanmasına neden olmuştur (T.C. MEB, 1973).

Avrupa Konseyi Kültürel İşbirliği Komitesi, 1971-1981 yılları arasında ele aldığı *Yaşayan Diller* projesinin devamı olarak "*İletişim için modern dillerin öğrenilmesi ve öğretilmesi*" konulu bir projeyi yürütmüş ve en yeni yabancı dil öğretim yöntemi olan *Communicative-İletişimsel Metod* geliştirilmiştir (T.C. MEB, 1991). Türkiye'de de bu yeni gelişmeler takip edilerek 1976 yılında Lise 1. ve 2. sınıfları için *Texte und Situationen I ve II* adlı iletişimsel yaklaşım ağırlıklı ders kitapları basılmıştır. Söz konusu projenin Türkiye'de bir diğer yansıması, ortaokullar için geliştirilen

iletişimsel yaklaşıma göre öğretim programları ve ders kitapları olmuştur. Orta 1., 2. ve 3. sınıf için bu programa göre yazılan ve 1990–1991 öğretim yılından itibaren okutulan *Lern mit uns I, II, II* kitapları içerik ve yapıda bir değişiklik yapılmadan, 1997–1998 eğitim reformu sonrasında da ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda kullanılmıştır.

Yıllar içerisinde koşulların, gereksinimlerin, uluslararası ilişkilerin değişmesi, uluslararası düzeyde bilimsel, teknolojik gelişmelerin takip edilerek, ülkemizde uygulanmaya çalışılması birçok alanda olduğu gibi yabancı dil öğretim, alanında da değişikliklere yol açmıştır. Bu durum, okullarda okutulan öğretim programlarının ve ders kitaplarının yenilenme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. 1994–1996 tarihleri arasında Lise 1. sınıf için kültürlerarası yaklaşımın esas alındığı bir öğretim programı ve bu programa uygun *Lern mit uns 4. Deutsch in Lise 1* ders kitabı geliştirilmiştir. Kültürlerarası iletişimin öne çıkarıldığı, öğrenciye kendi kültürü ile yabancı bir kültürü kıyaslama olanağı sunmaya çalışılan bu ders kitabı, iletişim ve öğrenci odaklı bir yöntemle dayanan LMU setinin diğer kitaplarından farklı bir yapıda kurgulanmıştır.

1997–1998 öğretim yılından itibaren ilk ve ortaöğretim programlarında gerçekleştirilen yeni düzenleme ile zorunlu birinci yabancı dil dersi ilköğretim 4. sınıfta başlatılmıştır. 1998 yılında *Almanca Komisyonu* tarafından 4. ve 5. sınıf öğretim programına uygun olarak *Hallo, Kinder!* adlı ders kitabı yazılmıştır. Söz konusu kitap, Türkiye’de bu yaş grubu için yazılan ve 1998’de basılan ilk yerel Almanca ders kitabıdır.

Veri Toplama

Tarama yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmada, birinci yabancı dil olarak Almanca dersinde okutulan yerel kitapların esas aldıkları yöntem dikkate alınarak içerdikleri metin türleri ve sıklıkları taranmıştır. Ayrıca nitel araştırma yaklaşımı kullanılarak metin-yöntem ilişkisine yönelik incelemeler yapılmıştır.

Veri Analizi

Metin ile yöntem arasındaki ilişkinin ortaya konulması için örnekleme belirtilen Almanca ders kitaplarında tarama yoluyla tespit edilen metinler özgün ve kurgu olmak üzere iki farklı metin türü şeklinde sınıflandırılarak her bir kitaptaki dağılım, (a)özgün metin türünde yazınsal ve kullanmalık, (b) kurgu metin türünde diyalog ve (c) öğretici ve kullanmalık metin olarak belirlenmiştir.

Özgün ve kurgu metin türlerini oluşturan metinlerin bu şekilde sınıflandırılması yabancı dil ders kitaplarının yazıldıkları yaklaşım/yöntem ve amaçlarına ilişkin belirleyici ipuçları vermelerinden kaynaklanmaktadır.

Verilerin sınıflandırılmasında masal, hikâye, anekdot, fabl, şiir gibi yazınsal metinler ve atasözleri, özdeyişler, tekerlemeler gibi manevi kültürü yansıtan kısa metinler *özgün yazınsal metin*; gündelik yaşamda işlevselliği olan gazete ilanları, şehir planları, yemek tarifleri, el ilanları, davetiyeler, kullanım kılavuzları, reklamlar gibi özgün dil ve biçimleriyle değiştirilmeden kitaplara yansıyan metinler *özgün kullanmalık metin* türünde değerlendirilmiştir. Gerek yazınsal gerekse kullanmalık özgün metinler, kaynakları belirtilen metinler olup kurgu metinlerden farklıdır.

Kurgu metin türünde sınıflandırılan metinler arasında yabancı dil kitaplarında sıklıkla rastlanan dilbilgisi öğretimini ya da iletişimi geliştirmeyi amaçlayan kurgulanmış diyaloglar yer almaktadır. Diyalog aslında tek başına bir tür teşkil etmemektedir; ancak yabancı dil öğretimindeki işlevi ve kullanım sıklığı sebebiyle göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Kurgu metin türünde ele alınan diğer bir metin türü de öğretici metinlerdir. Bu metinler diyaloglar gibi kitap ünitelerinde hedeflenen amaçlara yönelik dilbilgisi, sözcük dağarcığı, hedef kültürü tanıttıcı bilgiler vs. doğrultusunda hazırlanan düz nesir şeklinde yazılan metinlerdir. Kurgu metin türünde değerlendirilen üçüncü metin türü özgün metin türünde de yer alan kullanmalık metinlerdir. Kurgu kullanmalık metin ile özgün kullanmalık metin türünün arasındaki fark,

metinlerin orijinalliği ile ilgilidir. Kurgu kullanmalık metinler özgün kullanmalık metinler gibi gündelik yaşamda işlevselliği olup, kitap yazarları tarafından kurgulanan, ancak hedef kültür/ülke çıkışlı, orijinal olmayan metinlerdir.

Bulgular

Araştırmada, birinci yabancı dil olarak Almanca öğretiminde kullanılan yerel ders kitaplarındaki metin dağılımını saptamak amacıyla kitaplar özgün metin türünde yazınsal ve kullanmalık; kurgu metin türünde diyalog, öğretici ve kullanmalık metin doğrultusunda taranarak Tablo 1'deki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 1.

Yerel Almanca Ders Kitaplarında Metin Türlerinin Dağılımı

Ders Kitabı	Özgün Metin		Kurgu Metin			Toplam
	Yazınsal	Kullanmalık	Diyalog	Öğretici	Kullanmalık	
TİA 1			2	33	1	36
TİA 2	15			10		25
	16		3	15	1	35
	14		1	15		30
ADK 1	19			12		31
ADK 2	14			15		29
ADK 3	11			8	1	20
ADK 4				11		11
ADK 5	7		19			26
ADK 6	3		22	6	1	32
WLD 1			19	11		30
WLD 2	3	20	22	1	20	66
WLD 3	3	40	16	1	5	65
TUS 1	6	1	45	6	5	63
TUS 2	8		35	10	6	59
LMU 1	2		11	14	7	34
LMU 2	17	6		15	1	39
LMU 3	12		27	8		47

Tablo 1'de elde edilen bulgulardan yola çıkarak kitapların yazıldıkları yöntem/yaklaşımına göre metin kullanımındaki değişim ve dağılımı göstermek amacıyla Tablo 2'de özgün ve kurgu metin türlerinin yüzdelere yer verilmiştir.

Tablo 2.

Özgün ve Kurgu Metinlerin Kitapların Yazıldıkları Yöntem/Yaklaşımlara Göre Dağılımı

Yabancı Dil Öğretim Yöntemi/Yaklaşımı	Almanca Kitapları	Özgün Metinler	Kurgu Metinler	(f) %
Çeviri-Dilbilgisi Yöntemi	TİA 1, 2	15 %24,6	46 %75,4	61 %100
Dolaysız Yöntem	ADK 1, 2, 3, 4, 5, 6	74 %47,4	82 %52,6	156 %100
İşitsel-Konuşsal Yöntem	WLD, 1, 2, 3	10 %11,4	78 88,6	88 %100
İletişimsel Yaklaşım	TUS	66 %50,4	65 %49,6	131 %100
İletişimsel Yaklaşım	LMU 1, 2, 3	17 %10,9	139 %89,1	156 %100
Kültürlerarası Yaklaşım	LMU 4	23 %59	16 %41	39 %100
İletişimsel Yaklaşım	HK	12 %25,5	35 %74,5	47 %100

30'lu yılların sonlarında dilbilgisi-çeviri yöntemine göre yazılan TİA ders kitabı iki cildini tek kitapta toplayan bir ders kitabıdır. Kitabın birinci cildinde 2 diyalog, 33 öğretici metin ve 1 kullanımlık metin olmak üzere toplam 36 kurgu metin yer almaktadır. Bu metinler dilbilgisini öğretmek ve pekiştirmek amacıyla yazarlar tarafından kurgulanan metinlerdir. TİA kitabının ikinci cildinde 2 anekdot, 2 masal, 3 hikâye ve 8 bilmece olmak üzere toplam 15 özgün yazınsal metin ve 10 öğretici kurgu metni yer almaktadır. İkinci ciltte yer alan metin toplamı 25'tir. Tablo 2'de görüldüğü üzere TİA kitabının tamamında % 24,6 oranında özgün metin kullanılırken %75,4 oranında kurgulanmış metinler - ki bunların çoğu öğretici metinlerdir (Tablo 1) - ağırlıklı yer almaktadır. Bu dağılım, dilbilgisi-çeviri yöntemine göre yazılmış TİA kitabında kurgu metinlerin Almanca öğretiminde önemli olduğunu göstermektedir.

30'lu yılların sonlarında dolaysız yöntem ağırlıklı yazılan altı ciltlik *Almanca Ders Kitabı'nın* birinci cildinde özgün yazınsal metin türünde 3 anekdot, 2 fabl, 5 bilmece, 6 atasözü olmak üzere toplam 16; 3 diyalog, 15 öğretici metin ve 1 mektup olmak üzere toplam 19 kurgu metin bulunmaktadır (Tablo 1). Bu kitaptaki toplam 35 metnin ağırlıklı olarak okuma becerisine yönelik olması ADK 1'in öğretim kılavuzunda "Kitapta da daha ilk dersten itibaren her okuma parçasına, birbiriyle alâkadar ve manalı bir kül çeşnisi verilmiş olduğu derhal göze çaracak bir hakikattir" (T.C. Maarif Vekâleti, 1939: 6) ve "Esasen bir yabancı dili birbirile alâkadar olmıyan cümleler yapmak için değil, muayyen ve derli toplu bir kitabı okuyup anlamak [...]" (T.C. Maarif Vekâleti, 1939: 7) şeklindeki ifadeler, okuma becerisinin edindirilmesi ve geliştirilmesi için metin seçimine ve yerleştirilmesine önem verildiğine işaret etmektedir. ADK'nın ikinci cildinde özgün yazınsal metin türünde 1 anekdot, 3 fabl, 6 şiir, 1 bilmece, 3 atasözü olmak üzere toplam 14; kurgu metin türünde 1 diyalog ve 15 öğretici metin olmak üzere toplam 16 kurgu metin bulunmaktadır. İkinci ciltte sunulan toplam 30 metin ağırlıklı olarak dilbilgisi ve sözcük öğretimine yöneliktir (Tablo 1). ADK'nın üçüncü cildinde özgün yazınsal metin türünde 2 anekdot, 3 fabl, 1 kısa hikâye, 1 şiir, 4 bilmece, 8 özlü söz olmak üzere toplam 19; kurgu metin türünde 12 öğretici metin olmak üzere kitabın tamamında toplam 31 metin bulunmaktadır (Tablo 1). ADK'nın dördüncü cildinde 2 anekdot, 1 şiir, 6 dörtlük, 5 atasözü olmak üzere toplam 14 özgün yazınsal metin ve 15 öğretici kurgu metin olmak üzere kitabın tamamında 29 metin bulunmaktadır (Tablo 1). ADK'nın beşinci cildinde özgün yazınsal metin türünde 1 masal, 10 şiir olmak üzere toplam 11; kurgu metin türünde 8 öğretici ve 1 mektup olmak üzere kitabın tamamında 20 metin bulunmaktadır (Tablo 1). ADK'nın altıncı cildinde yalnızca 11 adet kurgu öğretici metin yer almaktadır (Tablo 1). ADK 5 ve 6'daki metin sayısındaki düşüşün nedeni öğretim kılavuzunda şu şekilde açıklanmaktadır:

[...] talebeyi lûgat istimali suretiyle de olsa, herhangi bir edebî veya ilmî eseri anlayacak seviyeye getirmek ve bunun için de mümkün merteye fazla okutmak olduğundan beşinci kitaptan itibaren okuma parçalarının hacimleri de tabii olarak evvelkilerden farklı ve geniş tutulmuştur” (T.C. Maarif Vekâleti, 1943: 2).

Tablo 2’de görüldüğü gibi 6 ciltten oluşan ADK kitaplarının tamamında toplam 156 metin kullanılmıştır. Bu metinlerden %47,4’ünü özgün metin türünde yazınsal metinler oluştururken %52,6’sının neredeyse tamamını kurgu öğretici metinler oluşturmaktadır. Ağırlıklı olarak dolaysız yonteme dayandırılan ADK kitaplarında söz konusu yontemin başlıca hedefi olarak gösterilen konuşma becerisinin gelişimine yönelik yalnızca 4 diyalogun (Tablo 1) yer alması dikkat çekicidir. Bu durum diyalogun kitapların tamamında yalnızca %2,5’lik gibi oldukça düşük bir oranla temsil edildiğine işaret etmektedir. ADK serisinin yapılanmasında esas alınan yonteme yönelik “ufak müsamahalarla, direk bir usule istinat etmektedir” (T.C. Maarif Vekâleti, 1939: 6) şeklindeki açıklamalar aslında bu kitaplarda konuşma becerisinin edindirilmesine önem verildiğine ve metin türü olarak diyalogların kullanılmış olduğuna işaret etmektedir. ADK 1’de 3, ADK 2’de 1 diyaloga rastlanması ve ADK 3, 4, 5 ve 6’da diyaloglara hiç yer verilmemesi, bu kitapların yontemi hakkında yapılan açıklamaları düşündürücü kılmaktadır.

70’li yıllarda yazılan WLD kitaplarında diyalogların öne çıktığı Tablo 1’de açıkça görülmektedir. WLD kitaplarının birinci cildinde yer alan toplam 26 metinden 5’i şiir, 1’i fabl, 1’i tekerleme olmak üzere toplam 7’si özgün yazınsal metin; 19’u ise kurgu diyalogdur. WLD 2’de yer alan toplam 32 metinden 3’ü özgün yazınsal metin türünde şiirdir; kurgu metin türünde 22’si diyalog, 6’sı öğretici ve 1’i kullanmalık metindir. WLD 3’te 19 diyalog ve 11 öğretici metin olmak üzere toplam 30 kurgu metin bulunmaktadır. Tablo 2’deki dağılımdan da görüldüğü üzere WLD kitaplarında yer alan toplam 88 metnin %11,4’lük oranını özgün, %88’lik bölümünü ise kurgu metinler oluşturmaktadır. Kitaplardaki toplam 88 metnin 60’ının diyalog (Tablo 1) olması, diyalogların favori metin türü olduğunu göstermektedir. İşitsel-konuşsal yontemin en belirgin metin türü olan diyaloglar WLD 1, 2 ve 3’te hem dilbilgisi yapılarının öğretilmesinde hem de günlük konuşmayı yansıtan metinlerin işlenmesinde etkili olmuştur.

70’li yıllarda iletişimsel yaklaşıma göre yazılan *Texte und Situationen* adlı kitapların birincisinde toplam 66 metin bulunmaktadır. Bunlar, gençlik romanından bir bölüm, 1 kısa öykü, seyahatnameden bir bölüm olmak üzere toplam 3 özgün yazınsal metin; özgün kullanmalık metin türünde 20; kurgu metin türünde 22 diyalog, 1 öğretici metin, 20 kullanmalık metindir. TUS 1’de kullanılan metinlerin işlevselliği öğretmen kitabında şu sözlerle açıklanmaktadır: “[...] diyalogların sözlü iletişim yeteneğinin, metinlerin ise öncelikle okuduğunu anlama yeteneğinin geliştirilmesinde kullanılacakları apaçıktır [...] diyaloglar oldukça kolay ve yalın bir düzeyde tutulmuş, öğrenciler, ortaokulda edindikleri daha çok biçimsel olan bilgilerini etkenlikle kullanmaya yöneltilmişlerdir. Buna karşın, metinler gittikçe güçleşirler, [...]. Öğrencilerin bu metinleri, sadece edilgen olarak, okuyup anlamaları yeter görülmüştür” (Almanca Ders Kitapları Komisyonu, 1976: 7). TUS 2’de 1 öykü, 2 masal olmak üzere toplam 3 özgün yazınsal metin ve 40 özgün kullanmalık metin, kurgu metin türünde 16 diyalog, 1 öğretici ve 5 kullanmalık metin olmak üzere toplam 22 kurgu metin bulunmaktadır. Kitabın tamamında toplam 65 metin bulunmaktadır.

TUS 1 ve 2’de yer alan diyaloglar dil yönelimleri ile konuşma kalıplarını yansıtan sözlü iletişime yönelik metinlerdir. İletişimsel yaklaşım ağırlıklı bu kitaplarda okuduğunu anlama becerisine önem verilmesinin kanıtı, kitaplarda kullanılan özgün ve kurgu kullanmalık metinlerdir. Bu durum özellikle özgün yapıları korunan 40 özgün metinle TUS 2’de görülmektedir. Bunlar gazete bildiri ve duyuruları, radyo programları, gezi zaman çizelgeleri, kent planları, el ilanları, yemek tarifleri, kullanım kılavuzları, reklam metinleri gibi okuduğunu anlama yeteneğinin kazandırılmasına yönelik özgün metinlerdir. Öğretmen kitabında sözlü iletişimin yanı sıra özgün metinleri çözümleme ve anlama becerisinin geliştirilmesine yönelik şu ifade yer almaktadır: “Lise kitaplarında, oldukça çok sayıda, özgün metinlere yer verilmiştir. Bu metinler gerçekleri oldukları gibi yansıtmaktadır. Diyaloglar her zaman olageldikleri biçimleri ile yazılmışlardır.

Bunlar yapılırken yazı dili ile konuşma dili, en belirgin biçimde ve kesin olarak birbirinden ayrılmıştır. [...] Böyle olunca da diyalogların sözlü iletişim yeteneğinin, metinlerin ise öncelikle okuduğunu anlama yeteneğinin geliştirilmesinde kullanılacakları apaçıktır” (Almanca Ders Kitapları Komisyonu, 1976: 6, 7). Tablo 1 ve 2’deki TUS kitaplarına yönelik bulgulara bakıldığında, öğretmen kitabında yer alan bu bilgiyi doğrulayan sonuçların yer aldığı görülmektedir. Toplam 131 metin kullanılan TUS kitaplarındaki metinlerden 66’sı (%50,4) özgün olup 6’sı yazınsal metin, 60’ı kullanımlık metindir. Kurgu metinlerin toplamı 65 (%49,6) olup 38’i diyalog, 2’si öğretici ve 25’i kullanımlıktır. Bu durum, özgün ve kurgu metin dağılımının dengeli olduğunu göstermektedir. Kurgu metinler içerisinde %54,2 oranında diyalog kullanılması, kitaplarda sözlü iletişime önem verildiğini göstermektedir. Kullanımlık metinlere yönelik bulgulara bakıldığında, 60’ı özgün, 25’i kurgu olmak üzere TUS kitaplarında toplam 85 kullanımlık metnin (% 64,8) yer aldığı görülmektedir.

90’lı yıllarda geliştirilen LMU kitaplarından LMU 1, 2 ve 3 iletişimsel yaklaşım ağırlıklı, LMU 4 kültürlerarası yaklaşıma göre yazılmıştır. Tablo 1’de görüldüğü gibi LMU 1’de özgün yazınsal metin türünde 1 şiir, 5 şarkı, özgün kullanımlık metin türünde ise 1 okul karnesi olmak üzere toplam 7, kurgu metin türünde 45 diyalog, 6 öğretici metin ve 5 kullanımlık metin olmak üzere toplam 56 kurgu metin bulunmaktadır. Kitabın tamamında toplam 63 metin yer almaktadır. LMU 2’de özgün yazınsal metin türünde 1 öykü, 3 şarkı, 4 fıkra olmak üzere toplam 8, kurgu metin türünde 35 diyalog, 10 öğretici metin, 6 kullanımlık metin olmak üzere toplam 49 kurgu metin bulunmaktadır. Kitabın tamamında toplam 59 metin bulunmaktadır. LMU 3’te özgün yazınsal metin türünde 2 şarkı, kurgu metin türünde 11 diyalog, 14 öğretici metin, 7 kullanımlık metin bulunmaktadır. Kitabın tamamında toplam 34 metin yer almaktadır. LMU 1, 2 ve 3 kitaplarında ağırlıklı olarak günlük yaşamın dil yönelimlerine yönelik kurgu diyaloglar kullanılmıştır.

LMU 1, 2 ve 3’te toplam 156 metin bulunmaktadır. Bu metinlerden 17’si özgün, 139’u kurgu metindir. Bu durum, üç ciltlik LMU kitaplarında %10,9 oranında özgün metinlere yer verildiğini, kitabın % 89,1 oranında kurgu metinlerden oluştuğunu göstermektedir (Tablo 2). Kurgu metinlerin %65’inin diyalog türünde olması, kitaplarda iletişimsel yaklaşımın duyduğunu anlama ve konuşma becerilerinin edinimi ve gelişimine önem verildiğini göstermektedir.

Kültürlerarası yaklaşım ile 90’lı yıllarda yazılan LMU 4’te özgün yazınsal metin türünde 1 öykü, 1 hikâye, 1 anekdot, 2 şiir, 8 özdeyiş, 2 şarkı ve 2 karikatür olmak üzere toplam 17 metin ile 6 özgün kullanımlık metin, kurgu metin türünde 15 öğretici ve 1 kullanımlık metin bulunmaktadır. Kitabın tamamında toplam 39 metin yer almaktadır. Bu metinlerden %59’u özgün, %41’i kurgu metinlerdir (Tablo 2). Diyalogların hiç yer almadığı bu kitapta özgün metin türünde yazınsal, kurgu metin türünde ise öğretici düz nesir metinler ağırlıktadır. Öğretim programında “Eğer öğrencilerimizin yabancı dili de içinde barındıran yabancı dünyadan faydalanmalarını istiyorsak, Avrupa’da üretilen ders kitaplarında olduğu gibi öncelikle diyalog rollerini benimsemelerini değil de yabancı dünya ile hesaplaşmalarını istemeliyiz” (T.C. MEB, 1997: 199) sözleriyle de dile getirildiği gibi LMU 4’te sadece diyaloga dayanan bir metin seçimi ve öğretimi anlamını yitirmiştir. Bu durum, coğrafi uzaklık nedeniyle öğrenci gereksinimlerinin sadece sözlü iletişim olmaması, yükseköğrenimlerinde ve meslek yaşamlarında daha çok Almanca yazılı metinlerle karşılaşmaları gibi gerekçelerle açıklanmıştır. Bu nedenle LMU 4’ün öğretmen kitabında da belirtildiği gibi kültürlerarası karşılaştırmalı çalışma yapmaya elverişli (Barçın, Hartenbourg ve Kerman, 1997) özgün ve/veya yazarlar tarafından kurgulanmış metinler kullanılmıştır.

Türkiye’de ilk defa ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencisine göre 1998 yılında yazılan *Hallo Kinder!* Almanca ders kitabında toplam 47 metin kullanılmıştır (Tablo 1 ve 2). Bu metinlerden 8’i şarkı, 4’ü tekerleme olmak üzere toplam 12’si özgün yazınsal; 27’si diyalog ve 8’i öğretici olmak üzere toplam 35’i kurgu metindir. Kitabın tamamında ve özellikle kurgu metinler arasında en çok kullanılan metin türünün diyalog olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Tablo 2’de görüldüğü gibi özgün metin oranı (%25,5) kurgu metin oranına (%74,5) kıyasla oldukça düşüktür.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

30'lu yılların sonlarında dilbilgisi-çeviri yöntemine göre yazılan TİA kitaplarında ağırlıklı olarak kurgu öğretici metinler (%75,4) kullanılmıştır. Özgün yazınsal metinler ise %24,6 oranındadır. Bu metinler, öğrenilen yabancı dilin yazınsal kültürünün tanınmasına katkı sağlamaktadır. Kurgu ya da özgün olarak seçilen bu metinlerin, öğretim amacına ulaşılmasında önemli rol oynadığı saptanmıştır.

Dolaysız yöntem ağırlıklı yazıldığı için açıklanmasına karşın, 30'lu yılların sonlarında okullarda okutulan 6 ciltlik ADK kitaplarında ise, dilbilgisi-çeviri geleneğinin devam ettirildiğine ilişkin durumlar görülmektedir. Kitaplardaki 156 metinden sadece 4'ünün kurgu diyalog metni bulunması, başlıca hedefi konuşma becerisinin geliştirilmesi olan dolaysız yöntemle zıt bir durumdur. Kitapta yer alan çeviri alıştırmaları ve iki dillilik de dolaysız yöntemin tek dillilik ilkesinin dikkate alınmadığını göstermektedir.

70'li yıllarda işitsel-konuşsal yöntemle yazılan WLD kitaplarında ilk defa konuşma becerisinin edinimine yönelik kurgu diyalogların bulunduğu ve sistemli bir şekilde öğretimine önem verildiği saptanmıştır. Kitaplarda bulunan kurgu metinlerin (% 88,6) büyük bir kısmının (% 76,9) diyalog olması, kitabın geliştirilmesinde temel alınan yöntemle uygunluğu göstermektedir.

70'li yıllarda iletişimsel yaklaşıma göre yazılan TUS kitapları, yaklaşımın öğretim amaçlarına uygun çeşitli metinlerden faydalanmıştır. Dört temel dil becerisinin edindirilmesine yönelik özgün ve kurgu kullanımlık metinler ile günlük konuşma durumlarını yansıtan diyaloglar sıklıkla tercih edilmiştir. TUS kitaplarında metinlerin dağılımı, %50,4'ü özgün, %49,6'sı kurgu olmak üzere dengeli bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Günlük kullanımlık özgün metinler aynı öğretim yöntemiyle yazılmış başka hiçbir kitapta bu yoğunlukla ele alınmamıştır. Bu özelliğiyle TUS kitapları yalnızca sözlü iletişime değil, aynı zamanda okuduğunu anlamaya yönelik metinleri bir arada sunan Almanca öğretimi için yazılmış yegâne yerel ders kitabıdır.

90'lı yıllarda iletişimsel yaklaşıma göre yazılan bir diğer ders kitabı LMU 1, 2 ve 3'tür. LMU kitaplarında ağırlıklı kurgu metinlerden (% 89,1) yanadır. Kurgu metinlerin %65,4'ünü sözlü iletişim edindirilmesine yönelik diyaloglar oluşturmaktadır. Kurgu metinlerin çok kullanılmasına karşın, özgün metinlere (%10,9) çok yer verilmediği, iletişimsel yaklaşımın hedefleri arasında dört temel dil becerisine eşit düzeyde yer alması gerekirken bu kitaplarda okuduğunu anlama ve yazma becerilerinin ihmal edildiği görülmektedir.

90'lı yıllarda kültürlerarası yaklaşım doğrultusunda yazılan LMU 4'te özgün metinlerin (%59) kurgu metinlere (%41) kıyasla daha fazla kullanıldığı; özgün yazınsal ve kurgu öğretici metinlerin kullanılmasına karşın, diyaloglara hiç yer verilmediği saptanmıştır.

90'lı yılların sonlarında ülkemizde ilk defa ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencisi için yazılan HK kitabında en çok tercih edilen metin türü, konuşma yönelimleri ve kalıplarının öğretimine yönelik kurgu diyaloglardır. Bu durum, kitabın çocuklara yönelik ve iletişimsel yaklaşım ağırlıklı kurgulanmasından kaynaklanmaktadır.

Bu çalışmada, geçmişten günümüze Türkiye'de yazılan yerel Almanca ders kitaplarındaki metin çeşitliliği ile dağılımı incelenmiş, metinlerin yöntemlerle ilişkisi saptanmıştır. 30'lu yılların sonunda yazılan TİA, 70'li yıllarda yazılan WLD ve TUS kitaplarında temel alınan öğretim yöntemlerinin amaçlarına uygun metin seçimine dikkat edildiği saptanmıştır. Buna karşın 30'lu yılların sonlarında yazılan ADK'nın dolaysız yöntemle geçiş dönemi sıkıntılarını metin seçimine de yansıttığı ve öğretim amacından uzaklaşarak daha çok dilbilgisi-çeviri yöntemiyle öğretimin amacına uygun metin kullanıldığı saptanmıştır. 90'lı yıllarda yazılan LMU 1, 2 ve 3 kitaplarının iletişimsel yaklaşımın konuşma becerisi geliştirilmesine yönelik diyalog ağırlıklı kurgulanmasına karşın, diğer dil becerilerinin öğretimine ihmal edildiği saptanmıştır. Aynı yıllarda kültürlerarası yaklaşıma göre kurgulanmış LMU 4'te ise kültürlerarası konular bağlamında okuma becerisinin gelişimine ağırlık verildiği görülmüştür. 90'lı yılların sonlarında Türkiye'de ilk defa ilköğretim

4. ve 5. sınıf öğrencisine göre yazılan *Hallo, Kinder!* kitabının tamamında en çok kullanılan metin türünün kurgu diyalog olduğu ve iletişimsel yaklaşımın öğretim amacına uygun kurgulandığı saptanmıştır.

Geçmişten günümüze Türkiye’de yapılan yerel Almanca ders kitabı çalışmalarında özgün ve kurgu metinlerin kullanıldığı, ancak kullanımdaki ağırlığın kurgu metinden yana olduğu, üstelik metin kurgulamanın neredeyse bir zorunluluk hali aldığı görülmektedir. Halbuki özgün kullanım durumlarından kopararak çoğunlukla dilbilgisi kurallarının pekiştirilmesine yönelik kurgu metinlerle donatılmış kitaplarla bağımsız dil kullanımı kısıtlanır, iletişimsel ve kültürlerarası dil becerilerinin edinilmesi beklenemez. Özgün metin çeşitleriyle zenginleştirilmiş kitaplar ise öğrenciyi yapay olmayan dil kullanımıyla karşılaştırır, iletişimsel ve kültürlerarası dil beceri edinmelerinde etkili olur. Bu nedenle, bütün diğer yabancı dil ders kitaplarında olduğu gibi yerel yabancı dil kitaplarında da özellikle günlük yaşamdan öğrencinin yaşına, ilgi alanına göre seçilen, iletişim ortamları ve kültürlerarası anlayışı yaratabilen özgün metinler kullanılmasına özen gösterilmelidir.

Kaynakça

- Almanca Ders Kitapları Komisyonu (1976). *Texte und Situationen I. Almanca Öğretmen Kitabı 4*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Baldegger, M., Müller, M., & Schneider, G. (1980). *Kontaktschwelle Deutsch als Fremdsprache*. Berlin: Langenscheidt.
- Barçın, K., Hartenburg, J. & Kerman, O. (1997). *Lern mit uns 4 Deutsch in Lise 1. Lehrer-Handbuch*. Öğretmen Kitabı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Berardo, S. A. (2006). The use of authentic materials in the teaching of reading. *The Reading Matrix: Online Journal*, 6(2), 60–69, [Online]: <http://www.readingmatrix.com/articles/berardo/article.pdf> adresinden 28 Nisan 2010 tarihinde indirilmiştir.
- Braun, K., Nieder, L. & Schmöe, F. (1984). *Deutsch als Fremdsprache IA. Neubearbeitung*. Grundkurs. Stuttgart: Klett.
- Cools, D. & Sercu, L. (2006). Die Beurteilung von Lehrwerken an Hand des Gemeinsamen Europäischen Referenzrahmens für Sprachen: Eine empirische Untersuchung von zwei kürzlich erschienenen Lehrwerken für Deutsch als Fremdsprache. *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht*, [Online]: http://www.ualberta.ca/~german/ejournal/Cools_Sercu1.htm adresinden 27 Nisan 2010 tarihinde indirilmiştir.
- Coste, D, Courtillon, J., Ferenczi, V., Martins-Baltar, M., & Papo, E. (1976). *Un niveau-seui*. Paris: Hatier.
- Council of Europe (2001). *Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment*. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge.
- Demirel, Ö. (2003). *Yabancı Dil Öğretimi – Dil Pasaportu, Dil Biyografisi, Dil Dosyası*. Ankara: Pegem.
- Gribsch, M. (1916). Warum die direkte Methode? *Monatshefte für deutsche Sprache und Pädagogik*, 17(9), 293-301, [Online]: <http://www.jstor.org/stable/30167783> adresinden 20 Nisan 2010 tarihinde indirilmiştir.
- Genç, A. (2010). *Geçmişten Günümüze Yerel Almanca Ders Kitaplarının İncelenmesi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Güler, G. (2005). Avrupa Konseyi Ortak Dil Kriterleri Çerçeve Programı ve Türkiye’de Yabancı Dil Öğretim Süreçleri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 89–106.
- Neuner, G. & Hunfeld, H. (1993). *Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts*. Eine Einführung. Fernstudieneinheit 4. Berlin: Langenscheidt.

- Neuner, G. (2007). Lehwerke. K. R. Bausch, H. Christ & H. J. Krumm (Eds.) *Handbuch Fremdsprachenunterricht* (ss. 399–402). Tübingen: Franke.
- Peacock, M. (1997) The Effect of Authentic Materials on the Motivation of EFL Learners. *English Language Teaching Journal*, 51, 144–156.
- Segermann, K. (2000). Eine neue Lehrwerkkonzeption: Lehrbuch für Lehrer - Lernmaterialien für Schüler. *Praxis des neusprachlichen Unterricht*, 47/4, 339-348.
- Smith, R. (2009). Claude Marcel (1793–1876): A Neglected Applied Linguist? *Language and History*, 52(2), 171–181.
- T.C. Maarif Vekâleti (1939). *Almanca Ders Kitapları Öğretim Kılavuzu I*. İstanbul: Maarif Matbaası.
- T.C. Maarif Vekâleti (1943). *Almanca Ders Kitapları Öğretim Kılavuzu V*. İstanbul: Maarif Matbaası.
- T.C. MEB (1991). *Yabancı Dil Eğitim ve Öğretimi Komisyon Raporu*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- T.C. MEB (1997). *Lise Almanca 1 Dersi Öğretim Programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Uçkun, B. & Onat, Z. (2008). Yabancı Dil Kitaplarında Özgün Metin ve Özgün Görev Kullanımının Önemi: Bir Kitap İncelemesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 149–164.
- van Ek, J.A. (1977). *The Threshold Level for modern language learning in schools*. London: Longman.
- Vielau, A. (2005). *Lehrwerk, quo vadis? Einflüsse auf die Lehrwerkentwicklung*. E. Burwitz-Melzer, G. Solmecke (Eds.) Niemals zu früh und selten zu spät: Fremdsprachenunterricht in Schule und Erwachsenenbildung (ss. 137 – 147). Berlin: Cornelsen.
- Wallace, C. (1992). *Reading*. Oxford: Oxford University Press.

İncelenen Almanca Ders Kitapları

TİA	Anstock, H. & Stern, J. (1974). <i>Deutsch für Türken - Türker İçin Almanca</i> . 7. Auflage. İstanbul: Ak Kitapevi.
ADK 1	Gürmen, B., Köprülü, C., Kopf & Möller & Stern & Steuerwald (1957). <i>Almanca Ders Kitabı I</i> . İstanbul: Maarif Basımevi.
ADK 2	Gürmen, B., Köprülü, C., Kopf & Möller & Stern & Steuerwald (1957). <i>Almanca Ders Kitabı II</i> . İstanbul: Maarif Basımevi.
ADK 3	Gürmen, B., Köprülü, C., Kopf & Möller & Stern & Steuerwald (1957). <i>Almanca Ders Kitabı III</i> . İstanbul: Maarif Basımevi.
ADK 4	Gürmen, B., Köprülü, C., Kopf & Möller & Stern & Steuerwald (1956). <i>Almanca Ders Kitabı VI</i> . İstanbul: Maarif Basımevi.
ADK 5	Gürmen, B., Köprülü, C., Kopf & Möller & Stern & Steuerwald (1954). <i>Almanca Ders Kitabı V</i> . İstanbul: Maarif Basımevi.
ADK 6	Gürmen, B., Köprülü, C., Kopf & Möller & Stern & Steuerwald (1954). <i>Almanca Ders Kitabı VI</i> . İstanbul: Maarif Basımevi.
WLD 1	Pekşirin, H., Aydoğan, B. & Torkak, M. (1988). <i>Wir lernen Deutsch. Orta I</i> . Onyedinci Basılış. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
WLD 2	Pekşirin, H., Aydoğan, B. & Torkak, M. (1983). <i>Wir lernen Deutsch. Orta 2</i> . Onikinci Basılış. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
WLD 3	Pekşirin, H., Aydoğan, B. & Torkak, M. (1987). <i>Wir lernen Deutsch. Orta 3</i> . Ondördüncü Basılış. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
TUS 1	Torkak, M., Aydoğan, B. & Pekşirin, H. (1985). <i>Texte und Situationen I Almanca Ders Kitabı 4</i> . 9. Baskı. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.
TUS 2	Torkak, M., Aydoğan, B. & Pekşirin, H. (1976). <i>Texte und Situationen II Almanca Ders Kitabı 5</i> . 1. Baskı. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.
LMU 1	Selimoğlu, B., Ayas, S. & Kerman, O. (1999). <i>Lern mit uns 1. İlköğretim 6. Sınıf Ders Kitabı</i> . Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
LMU 2	Özdamar, Ş., Kerman, O., Selimoğlu, B. & Karamercan, A. (1997). <i>Lern mit uns 2. Deutsch in der Orta 2</i> . İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
LMU 3	Selimoğlu, B., Kerman, O., Karamercan, A. & Barçın, K. (1997). <i>Lern mit uns 3 Deutsch in der Orta 3</i> . Eskişehir: Milli Eğitim Basımevi.
LMU 4	Kerman, O., Barçın, K. & Selimoğlu, B. (1997). <i>Lern mit uns 4 Deutsch in Lise 1</i> . İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
HK!	Kerman, O., Barçın, K., Tükenmez, N. & Hartenburg, J. (1998). <i>Hallo, Kinder! İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar Almanca Öğrenci Kitabı</i> . Ankara: Milli Eğitim Basımevi.